

Analize de Business și Economie

ianuarie 2006, nr.10

Centrul de analize
EXPERT-GRUP /ONG/

Moldova, Chișinău, str. A. Russo, 1, bir. 318
Tel. /3732/ 43-82-80

www.expert-grup.org
info@expert-grup.org

Moldova: indicatori economici de bază

	2005	2004	2003		2006	2005	2004	2003
	anual			perioada ⇨				
SECTORUL PRODUCȚIE								
PIB, creștere reală, %	8,5e	7,3	6,3	T1/T1	7,5p	8,2	6,1	5,4
PIB/capita, USD, cursul de piață	894,0e	767,0	543,0	T1/T1	158,0p	139,3	133,6	96,7
Producția industrială, creștere reală, %	6,3	6,9	15,6	L1/L1	5,0p	7,7	8,9	13,0
Producția agricolă, creștere reală, %	7,5e	20,4	-13,6	T1/T1	5,0p	5,1	-7,2	1,6
Rata de investiții, % din PIB	23,0e	21,7	18,6	T1	16,0p	15,6	11,6	10,1
Comerț cu amănuntul, creștere reală, %	13,0	11,0	18,2	L1/L1	7,0p	6,1	16,3	21,7
Servicii prestate populației, creștere reală, %	8,5	4,8	13,3	L1/L1	7,5p	6,8	9,2	14,3
SECTORUL BUGETAR								
Venituri globale buget public, milioane MDL	14695	11324	9430	T1	-	2970	2209	-
Cheltuieli globale buget public, milioane MDL	13937	11253	9147	T1	-	2841	2172	-
Sold buget public, % din PIB	2,0e	0,2	1,0	T1	-	1,8	0,7	-
Datoria publică externă, % din PIB	22,0e	25,7	36,0	L1, mil. USD	780p	862	1005	977
Datoria publică internă, % din PIB	9,9e	11,6	10,6	L1, mil. MDL	3790p	3723	2958	2833
SECTORUL FINANCIAR								
Dobânda credite bancare MDL, (%)	17,3	20,9	19,2	L1	-	21,2	19,4	21,2
Dobânda depozite bancare MDL, (%)	10,6	15,5	12,6	L1	-	15,7	14,2	12,6
Dobânda hârtii de valoare de stat, (%)	4,3	11,6	15,1	L1	3,1	6,8	16,8	12,4
Cursul valutar MDL/USD, sfârșitul perioadei	12,83	12,46	13,22	L1	12,92	12,49	13,13	14,13
Cursul valutar, MDL/EUR, sfârșitul perioadei	15,19	16,95	16,53	L1	15,60	16,28	16,41	15,19
SECTORUL EXTERN								
Export, FOB, milioane USD	1102,0e	995,2	805,2	T1	247,5	236,5	174,9	
Import, FOB, milioane USD	2380,0e	1753,5	1428,8	T1	-431,2	-331,8	-248,4	
Deficit balanță comercială, % din PIB	-42,9e	-29,5	-29,8	T1	-32,2	-22,3	-21,9	
Transferuri retribuirea muncii, milioane USD	930e	665,6	445,0	T1	171,6	112,7	102,6	
Investiții străine directe, milioane USD	245e	151,0	71,1	T1	40,1	54,3	17,3	
Prețul petrolului WTI, USD/baril	57,5c	40,9c	30,0c	L1	64,9c	48,2c	33,3c	31,3c
SECTORUL MONETAR								
Numerar în circulație, rata creștere, %	24,4	36,8	20,9	L1/L1	32,5	21,2	26,1	
Agregat monetar M2, rata de creștere, %	37,7	46,6	11, 5	L1/L1	38,4	29,1	-8,0	
Active oficiale de rezervă, milioane USD	600	470,2	302,3	L1	597	460,8	310,5	269,1
Stocul credit comercial, rata creștere, %	35,0	22,2	44,0	L1/L1	23,6	42,2	35,5	
SECTORUL CONSUM								
Indice prețuri de consum, rata de creștere, %	10,7c	12,5	15,7	L1/L12	1,2p	1,1	1,5	1,9
Venitul lunar personal disponibil, USD	46,3	39,8	30,3	T1	40,1	34,3	26,2	
Salariul mediu, USD	104,8	89,5	64,1	L1	105p	91,9	72,1	55,9
Creșterea salariului real, %	7,0	10,2	15,4	L1/L1	5,0p	7,4	6,9	28,6
Indicele încredinței consumatorilor	-	-	-	T1	-30,6	-	-	-
Rata șomajului, % (metodologia OIM)	7,8e	7,8	7,9	T1	10,0p	9,6	11,3	9,8

Note: e – estimări, p – prognoze, c – calcule, T1 – trimestrul 1, L1- luna ianuarie, L12 – luna decembrie, MDL – lei, USD - dolari
Surse: BNS; BNM; Indicele Confidenței Consumatorilor – EG (vezi mai multe www.expert-grup.org), alte estimări și prognoze - EG;

Industria

Deși anul 2005 a început pe o notă minoră, ulterior traiectoria industrială s-a corectat și în ansamblu sectorul industrial a crescut la fel ca în 2004 (6,3% față de 6,4%). Creșterea redusă a fost cauzată de performanțele reduse în câteva ramuri importante: producția de

Industria a crescut în anul 2005 cu 6,3%, dar perspectivele pe termen scurt nu sunt promițătoare.

vinuri, producția de uleiuri și grăsimi și producția de bere. Alte ramuri (prelucrarea cărnii, panificația, produsele de tutun, pompele și mașinile agricole) chiar au redus producția. Stagnarea și recesiunea unor ramuri industriale este explicată prin saturarea cererii interne, formarea unor preferințe mai elevate la consumatorii autohtoni bogați și problemele cu care se confruntă producătorii pe piețele externe. Ultimele apar fie din considerente politice, fie din cauza calității produselor. În particular, în 2005 Moldova a continuat să piardă vertiginos pozițiile pe piața vinurilor din Rusia. Deși tendință durează de câțiva ani, veritabile ofensive politice și corporative pentru păstrarea piețelor existente și identificarea piețelor noi încă nu se fac remarcate.

Pe termen lung, situația s-ar putea îmbunătăți odată cu implementarea unor modele avansate de management și marketing strategic, dar perspectivele imediate ale industriei nu sunt tocmai promițătoare. Majoritatea companiilor utilizează capacitățile de producție sub potențialul existent, iar multe linii de producție și tehnologii sunt moral uzate. Scumpirea gazului va exercita, în primă instanță, un impact moderat asupra câtorva ramuri energetic-intensive (producția de energie electrică și termică, industria chimică, fabricarea sticlei, a materialelor de construcție), dar ulterior impactul se va amplifica ca urmare a majorării prețurilor la energia electrică și se va extinde asupra întregului sector. Pe piața globală a resurselor petroliere sunt posibile noi creșteri ale prețurilor.

Servicii

Sectorul dat a fost principalul motor al creșterii economice în 2005. Unele ramuri au progresat deosebit de mult. În particular, s-au făcut remarcate progrese în ramura telecomunicațiilor și informaticii.

În anul 2005 serviciile au fost sectorul cheie al creșterii economice.

Totuși creșterea serviciilor s-a limitat la câteva localități urbane mari, în timp ce în mediul rural și în orașele mici sectorul serviciilor încă stagnează. În 2005 transportul a suferit din cauza blocării căilor ferate de către Transnistria. Conform estimărilor noastre, în ianuarie 2006 volumul serviciilor prestate populației a crescut ușor comparativ cu ianuarie 2005.

Buget

Ca și în 2005, colectarea veniturilor în bugetul de stat în ianuarie 2006 a început dinamic. Conform informațiilor difuzate de Ministerul Finanțelor, veniturile încasate au fost cu 10% mai mari decât

Anul bugetar 2006 a început pe o notă majoră.

planificate și cu 17% mai mult decât în ianuarie 2005. În ultimii ani bugetul public s-a consolidat din contul impozitelor indirecte. Datorită creșterii consumului și impozitelor indirecte (TVA și accize), o criză bugetară în viitorul apropiat este puțin probabilă. Presiunile asupra bugetului ar putea chiar să se micșoreze, dacă în următoarele luni Guvernul și BNM vor reuși să negocieze un memorandum de colaborare cu FMI. Deși există anumite chestiuni în care pozițiile guvernării diferă de cele ale Fondului, șansele semnării unui nou program de finanțare sunt destul de mari. Discuțiile desfășurate pe parcursul anului 2005 au arătat că există așteptări pozitive din ambele părți.

Finanțe

Rata dobânzilor la hârtiile de valoare de stat a scăzut dramatic de la 4,3% în decembrie 2005 la 3,1% în ianuarie 2006. Scăderea ratelor dobânzilor la hârtiile de valoare de stat este un factor pozitiv atât pentru bugetul de stat, cât și pentru sectorul real al economiei.

Băncile vor fi mai puțin tentate să finanțeze bugetul de stat, ci mai mult producătorii și consumatorii.

În anul 2006 în sistemul bancar ar putea apare un nou jucător

După ce pe parcursul anului 2005 băncile au redus continuu ratele nominale ale dobânzilor la credite și depozite, în ianuarie 2006 ratele au rămas neschimbate. Există mai multe necunoscute care ar putea determina dobânzile pe viitor, dintre care cea mai importantă este rata anticipată a inflației. Mulți specialiști bancari declară că, în pofida performanțelor bune ale Băncii Naționale a Moldovei în controlul inflației în 2005, la moment băncile comerciale sunt mai puțin încrezătoare în capacitatea BNM de a menține inflația în 2006 sub 10%.

Luna ianuarie a fost marcată de un eveniment important. La Chișinău a fost oficial deschisă reprezentanța Raiffeisen Bank (grup bancar austriac), care ar putea fi un prim pas în intrarea plenară a băncii pe piața autohtonă a serviciilor bancare. Dacă se va produce, intrarea grupului Raiffeisen în Moldova se va înscrie în strategia regională a companiei (care are poziții de frunte în sistemele bancare din România, Ucraina și Rusia) și va influența fundamental funcționarea sistemului moldovenesc. Natura acestei influențe va depinde de obiectivul strategic pe care și-l va fixa Raiffeisen Bank. Dacă scopul major va fi ocuparea poziției de lider și dezvoltarea pieței serviciilor bancare moldovenești, atunci managementul mai performant îi va permite să acorde credite la dobânzi mai mici decât cele practicate în prezent și să atragă clienți de la băncile locale, care la rândul său vor trebui să se alinieze la noile grile ale dobânzilor. Nivelul inflației însă impune un nivel inferior-limită la care banca poate atrage depozite (nu mai mic de 10-11% anual) plus o marjă minimală de 1-2% pentru a obține rata dobânzii pentru credite (11-13%). Dacă însă Raiffeisen Bank nu se va grăbi „să strice piața”, atunci nu ne putem aștepta la răsturnări majore de situație. În ambele cazuri, intrarea unei bănci europene pe piață va favoriza investițiile străine în economia țării, deoarece investitorii occidentali preferă să lucreze cu bănci occidentale.

Sectorul extern

Potrivit datelor statistice oficiale publicate în ianuarie curent, comerțul extern în 2005 a depășit 3,4 miliarde USD. Deși exporturile au crescut destul de puternic (10%), importurile au cunoscut o creștere mult mai intensă (30,7%). Deficitul comercial a atins cota „astronomică” de - 1,22 miliarde USD (estimativ - 40% din PIB). Într-

Deficitul comercial a atins 40% din PIB și nu dă semne de corectare pe termen scurt ...

o anumită măsură, însă mai puțin decât se estima, exporturile au suferit de pe urma introducerii de către Federația Rusă a restricțiilor comerciale. Exporturile Moldovei spre această țară au scăzut cu 6 milioane USD. Deși nu este o scădere importantă, este semnificativ faptul că pentru prima dată după criza financiară din 1998 exporturile Moldovei spre Rusia au avut o dinamică negativă. De asemenea, au scăzut dramatic exporturile spre Germania, scădere compensată de creșterea celor spre Ucraina, România, Polonia și Slovacia.

În 2005 Uniunea Europeană a acordat Moldovei facilități comerciale în cadrul Sistemului Generalizat de Preferințe „avansat” GSP+. Impactul acordării acestor preferințe va fi destul de moderat, deoarece ele nu acoperă produsele în care Moldova are avantaje competitive, în primul rând producția agricolă și produsele alimentare. În Planul de Acțiuni pe care Moldova l-a semnat cu UE în 2005 este prevăzută constituirea unui regim comercial avansat. Pentru moment, Moldova este interesată de obținerea unor Preferințe Comerciale Autonome și este realist ca până în 2007 negocierile asupra noului regim comercial să se termine cu succes.

Moneda

În perioada 1-31 ianuarie leul moldovenesc s-a depreciat de la 12,83 lei pentru un dolar la 12,92 lei. Evoluția cursului leului moldovenesc față de euro – de la 15,20 MDL/EUR la 15,62 MDL/EUR - a fost

... și oare nu aceasta este explicația deprecierei leului?

determinată integral de aprecierea valutei europene față de dolar pe piața valutară internațională - de la 1,18 la 1,20 USD/EUR. Deși influențată și de unii factori sezonieri, deprecierea din ianuarie a valutei naționale, conform dealerilor valutari, ar putea să stabilească un nou nivel de referință pe termen lung (una din cauze fiind deficitul comercial în creștere).

Prețurile

Conform estimărilor EXPERT-GRUP, în ianuarie 2006 prețurile au crescut cu 1,2%. Produsele alimentare s-au scumpit cu 2,3%, produsele nealimentare – cu 0,5%, iar tarifele la servicii nu s-au modificat. În mod substanțial au crescut prețurile pentru

Inflația estimată pentru ianuarie curent este puțin mai mare decât în ianuarie 2005

medicamente (în mediu cu 10-15%), ca urmare a introducerii ratei TVA de 8% la importul produselor farmaceutice. Anticipările inflaționiste sunt foarte mari, publicul așteptând decizia Agenției Naționale pentru Reglementări în Energetică vizavi de noua grilă de tarife pentru gaz. După ce în ianuarie a suportat pierderi esențiale, Moldova-Gaz a solicitat revizuirea urgentă a tarifelor pentru gaz. Va urma probabil ajustarea tarifelor pentru electricitate.

Salariile

Salariile reale în 2005 au crescut cu 7%. Dinamica înregistrată în 2003-2005 sugerează că în anumite sectoare (industrie, agricultură) rezervele actuale de creștere spectaculoasă a salariilor reale se epuizează. Revenirea ratei de creștere a salariilor la nivelul anilor 2002-2003 solicită progrese majore în productivitatea muncii, lucru

În anul 2005, creșterea salariilor a fost temperată, dar există sectoare cu un potențial înalt de creștere salarială.

puțin probabil în situația în care investițiile în echipamentul productiv performant sunt modeste. Fără fi majorările administrative a salariilor în sectorul bugetar, creșterea salariului mediu real per economie ar fi fost mai mică. Ignorând sectorul bugetar, pe viitor, este posibilă menținerea ratelor de creștere în sectorul real între 4-6% anual. Totuși, creșteri salariale mari sunt posibile în anumite ramuri ale sectorului serviciilor (finanțe, sectorul imobiliar, telecomunicații). De asemenea, indicatorii statistici ar putea fie corecți semnificativ dacă mai multe salarii vor fi plătite „în alb”.

Din cauza unor factori sezonieri (sărbătorile de iarnă), salariile plătite în ianuarie 2006 în Moldova au fost substanțial mai mici decât media anuală. Salariul mediu estimat de EXPERT-GRUP pentru ianuarie este de 1400 lei, față de media de 2500 lei așteptată pentru 2006. În același timp, trebuie de menționat că în lunile

de iarnă devin foarte accentuate discrepanțele salariilor plătite pe sectoare. În particular, salariile achitate agricultorilor sunt foarte mici, sub 30% din medie. Situația este agravată și de restanțele salariale mari acumulate de întreprinderile din sfera agricolă (circa 60 milioane în decembrie 05 – ianuarie 06).